

## Békés stancák

holnap estig még kiskorú  
vissza nem vághat hogyha bántják  
terebélyes és jósorú  
fenyők a gyöngöje új palántát  
mint messzi-messzi koszorú  
feje fölött a csillag-lámpák  
s mögötte bokros utakon  
követi sok-sok furcsa nyom

őse madár volt hajdanán  
voina bár szikra most a tolla  
így áll az álmok udvarán  
elernyedő csüggő vitorla  
vakolat régi ház falán  
de holnap biztos lehull róla  
s ha megjönnek a viharok  
táncos lábak közt kavargó

lobogó szárnyú tűzmadár  
fiókatat ápol kezében  
tekintetével messze jár  
jövendő vágyak erdejében  
kövek alatt a kék halál  
lemondott róla régesrég  
mert bárhova lép visszatér  
és lelke mint a kék acél

élesre töltött nyolc csövű  
stancát szögez az ellenségre  
kerekes puská nyolc kövű  
egyét kiált s a harcuk vége  
a költő mint a tiszta fű  
hanyatt fekve fölne az égre  
győzött és mégis szomorú  
nem kenyere a háború

PAPP LAJOS

Béla szájarapdálva szólalt meg:  
— Sosem lesz itt tánc?

### Ekkor megjelent

a »kulturos«. Mondta, hogy jön a szultán szépséges leányával, de előbb fogadóbizottságot kell alakítani. Ismerős a tréfa, főleg a házaspárokat szólította fel — hiszen egymás mellett ültek —, hogy álljanak sorba, egymással szemben, külön a nők, külön a férfiak, egy folyosót alkotva. Aztán csak úgy találomra, először Bélát, majd Zsókat kérte fel: ők is beálltak a fogadóbizottságba. Béla zavarban volt, Zsóka ismerte a szokást, odament a női galériához, majd felhangzott a zene — a szultán szépséges leánya nem jött — és megkezdődött az ismerkedés. Béla, kicsit meghajolt Zsóka előtt:

— Szabad? — kérdezte és bemutatkozott.  
— Zsóka vagyok — mondta vidáman a leány.  
— Tudom — vágta rá Béla és már táncoltak is.  
Látja? — folytatta — Tegnap magát választottam ma estére, s íme megiscsak teljesült a kívánságom...

Többet már nem hallottam a beszélgetésből. Elforogtak, nevettek, aztán leültek egy sarokba, külön mindenki től: beszélgettek. Nem zavartam őket, nem akartam felesleges harmadik lenni. Csak éjtél után a szobában kérdeztem meg:

— Na, mi volt?  
— Semmi — felelte Béla eltűnődve — egyszerűen szerelmes lettem.  
— Mint egy kisdíák — toldottam meg nevetve.

### Már pihent,

lefejt, amikor ismét megszólalt:  
— Tudod, ki ez a Zsóka?  
— Kiszolgáló az üdülőben — válaszoltam tréfásan.  
— Öregem — ült fel az ágyban —, ez a lány tavaly érettségizett. Megyei tornászajnok volt, a Testnevelési Főiskolára készült. Már nyár volt, amikor a nyújtón óriáskört csinált és leesett... Beszállították a kórházba. Nagy baja nem történt, de iszonya támadt és nem mert többet szerezni felmenni. Derékba tört az elkezeltése. Felkerült Pestre, járt a szabadegyetemre, tanult franciát és orosz. Közben hirdették, hogy ide az üdülőbe felvesznek takarítónót. Nem akart édesanya nyakán élni, aki postamester egy faluban, ezért jelentkezett. Takarított, ha kellett mosogatott, felszolgált, kisegítette a portást és a nyáron »kulturos« lett. Jöttek külföldi vendégek, ő tolmácsolt, több szemesztert végzett már közben az egyetemen. Nagyon megelégedettek voltak vele, de tudod, hogy van, ősszel meg télen sok a »művészember« a SZOT-üdülőben. El akarták helyezni vidékre, mivel ő független és inkább családos, pesti embert tettek ide. Ő inkább vállalta ismét a kiszolgálást, csak hogy az egyetemet elvégezhesse...

Már félig aludtam, mire végigmondta, de másnap reggel emlékeztem minden szóra, amikor Zsóka mosolyogva találta elém a reggelit. Most én néztem őt, ezt a tizenkilenc éves, érettségizett leányt, aki egyáltalán nem szégyelli a munkát és tanul, hogy majd legyen belőle valaki...

Délelőtt betértünk az étkezőbe Bélával: Zsóka az ablakot tisztította.

— Segíthetek — kérdezte kérőn a szerelmes fiú.  
— Nem férfinék való ez — kacagott a leány —, maga csak szépen rajzoljon.

És Béla a két hét alatt legalább százszor lerajzolta Zsókat. Mindennap találkoztak. Egyszer televízióközvetítéskor, a félhomályban észrevettem, hogy átélve űnek. Az üdülés vége előtt már szinte állandóan csak komoly arccal láttam őket. Megtudtam: arról beszéltek, miként mutassák be egymást szüleiknek és hol tartsák meg majd az eljegyzést. Béla panaszkodott a szobában, hogy a lány még várni akar. Előbb szeretné befejezni tanulmányait, ragaszkodik ahhoz, hogy azonos városban helyezkedjenek el, szedjék össze magukat anyagilag, intézzék el a lakást és aztán...

A felszolgáló kisasszonynak lám, nem volt szüksége védelmemre. Milyen szerencsés ez a Béla — hogy kap egy ilyen Zsókat...

MARKOVITS TIBOR

## A képzőművészet ünnepnapjai

Egyszerre négy  
festészeti kiállítás  
Szegeden

Szegeden az év végére szokatlanul megélénkült a képzőművészeti élet: egyszerre négy festészeti kiállításban gyönyörködhetnek a piktúra kedvelői. A Móra Ferenc Múzeumban nemrég nyitották meg Buday Lajos önálló gyűjteményes kiállítását, majd a Klauzál téri képcsarnok a szegedi festők kollektív tárlatát rendezte meg. Ezek a kiállítások a közelgő ünnepek idején is nyitva lesznek az érdeklődők örömeire, sőt újabban ismét két kiállítás rendezése folyik. Ma, vasárnap délelőtt fél 12 órakor három szegedi festőművész: Beszédes Kornél, Hemmert János és Pintér József közös tárlatának ünnepélyes megnyitójára kerül sor a múzeum kupolacsarnokában, kedden, december 22-én, délután 5 órakor pedig Az Alföld a festészetben című nagyszabású tárlatot nyitják meg a Horváth Mihály utcai képtárban.

Az utóbbi nagyszerű kiállítás anyagát az ország több múzeumából és képtárából gyűjtötték össze. Hosszabb ideig nyitva tartották Budapesten, majd innen Bulgária fővárosába, Szófiába kerültek Tornyai, Koszta és más nagy alföldi mesterek híres alkotásai. A szófiai siker után a gazdag kiállítási anyagot Szegedre szállították, s elrendezésén most dolgoznak a képtár több emeleti szintjén. A kiállítást a Magyar Nemzeti Galéria munkatársai rendezik, megnyitót pedig Pogány Ö. Gábor, a Galéria igazgatója mond.

### Újabb szegedi antológia készül

A tavasszal megjelent és szép sikert aratott első antológiájuk után most egy újabb antológia megjelenését tervezik a szegedi fiatalok írói alkotóköreinek tagjai. A kör egyébként a múlt évhez hasonlóan, minden kedden este a Bölcsészettudományi Kar Irodalomtörténeti Intézetében megtartja vitáit, amelyen a kör tagjainak új alkotásai mellett általános irodalmi problémákról is vitatkoznak. A legutóbbi üléseken például Bede Anna, Bécs Ernő és Kopasz Ildikó versei váltottak ki igen érdekes vitát.

## Az úton

Az úton még vissza nézek.  
Erre kerestelek.  
És ma se találtam önmagam.  
Ma korán esteledett.

Holdnak tükre is összetört,  
Fény-szilánkos tetőre esve.  
Dér dörömbölt a nagykapun  
Emlékeit tán ott kereste?

A szél egy csillagot meglökött,  
Aztán menekült háztól-házig,  
Közben egy árnyék így búcsúzott:  
Holnap helyettem jön a másik.

GYÓRI JÓZSEF

## „Versei kakastollak közt portverve meneteltek...”

Egy diáktárs és jó barát emlékei Radnóti Miklósról

Akarva, akaratlan, sokszor eszembe jut a halott, de halhatatlan kortárs, mert ma ugyanazokban a tantermek-

ben tanítok, ahol valaha vele együtt tanultam az Ady téri egyetem francia tanszékén, hol annyi minden emlékeztet reá és továbbról ifjú-ságunkra: a hosszú folyosók, melyeknek csendjében az ő siető léptei koppantak, a könyvvállványokon, a színek orgiájában pompázó hűs klasszikusok, melyeknek lapjait ő is érintette ihletett újjakkal, az ablakon beáradó fátyoltalan őszi fény, melynek ragyogása mellett valaha a francia romantikusok

osszani tájaira gondoltunk... és ha azt hallom: »francia szeminárium«, úgy tetszik, ott szorongunk az asztal mellett, melynek végén a rettegve szeretett és tisztelt professzorunk, Zolnai Béla ült, itéletet mondvá eleveken és »holtakká« nyilvánítottakon...

A francia tanszék volt az importált »szegedi gondolat-tól« telített egyetemen talán az egyetlen menedékhely,

ahová a nagyszámú bajtársi egyesületek civódása és jobboldali politikai ugródeszkája nem jutott el, hol nem volt vallási megkülönböztetés, sovinizmus, gyűlölködés, hol a humánus európai horizontjaiba jól beillt egy maroknyi csoport céltudatos baloldalisága, ahol Henri Barbusse, Romain Rolland tanításában, ha közvetve is, Lenin eszméi is éltek és hatottak. (Ezidőben a francia tanszék hallgatói a háború és béke kérdéséről ankétot tartottak, melyen Henri Barbusse, az anket tagjaihoz intézett hosszú levelét olvasták fel és vitaták meg. A levél másolatát Madácsy László ma is őrzi.)

Mondanom se kell: ebben a légkörben a fiatal költő Szegedre érkezésekor nemcsak otthonra és megértő barátokra talált, de kielégíthetetlen tudáshomáit is kedvűre enyhítette a klasszikusok és a nagy modern költők kiapadhatatlan forrásai-ból. Jól emlékszem, Apollinaire, a modern francia líra megteremtője, milyen mértékben keltett benne csodálatot, merész asszociációival, meghökkenítő képeivel. Már egyetemi éveiben küszködött Apollinaire szinte lefordíthatatlan verseivel, és Juhász Gyula módjára tapasztalnia

A Szegedi Tudományegyetemen, ahol Radnóti Miklós is tanult, csütörtökön ünnepi megemlékezést tartottak a költő halála közelgő évfordulójának tiszteletére. Az emlékműsor során Madácsy László egyetemi docens, a Bölcsészettudományi Kar dékánhelyettese mondott megemlékezést mint Radnóti Miklós egyetemi tanulótlarsa és barátja. A személyes emlékeken alapuló ünnepi beszédéből közlünk részleteket az alábbiakban.

ben tanítok, ahol valaha vele együtt tanultam az Ady téri egyetem francia tanszékén, hol annyi minden emlékeztet reá és továbbról ifjú-ságunkra: a hosszú folyosók, melyeknek csendjében az ő siető léptei koppantak, a könyvvállványokon, a színek orgiájában pompázó hűs klasszikusok, melyeknek lapjait ő is érintette ihletett újjakkal, az ablakon beáradó fátyoltalan őszi fény, melynek ragyogása mellett valaha a francia romantikusok

osszani tájaira gondoltunk... és ha azt hallom: »francia szeminárium«, úgy tetszik, ott szorongunk az asztal mellett, melynek végén a rettegve szeretett és tisztelt professzorunk, Zolnai Béla ült, itéletet mondvá eleveken és »holtakká« nyilvánítottakon...

A francia tanszék volt az importált »szegedi gondolat-tól« telített egyetemen talán az egyetlen menedékhely,

ahová a nagyszámú bajtársi egyesületek civódása és jobboldali politikai ugródeszkája nem jutott el, hol nem volt vallási megkülönböztetés, sovinizmus, gyűlölködés, hol a humánus európai horizontjaiba jól beillt egy maroknyi csoport céltudatos baloldalisága, ahol Henri Barbusse, Romain Rolland tanításában, ha közvetve is, Lenin eszméi is éltek és hatottak. (Ezidőben a francia tanszék hallgatói a háború és béke kérdéséről ankétot tartottak, melyen Henri Barbusse, az anket tagjaihoz intézett hosszú levelét olvasták fel és vitaták meg. A levél másolatát Madácsy László ma is őrzi.)

Mondanom se kell: ebben a légkörben a fiatal költő Szegedre érkezésekor nemcsak otthonra és megértő barátokra talált, de kielégíthetetlen tudáshomáit is kedvűre enyhítette a klasszikusok és a nagy modern költők kiapadhatatlan forrásai-ból. Jól emlékszem, Apollinaire, a modern francia líra megteremtője, milyen mértékben keltett benne csodálatot, merész asszociációival, meghökkenítő képeivel. Már egyetemi éveiben küszködött Apollinaire szinte lefordíthatatlan verseivel, és Juhász Gyula módjára tapasztalnia

kellett, hogy lehet »elvérezn« egy igén...

Am a költői játékbá hamar beleavatkozott a mind-jobbban elhatalmasodó madságunkra: a hosszú folyosók, gyar fasizmus keserves válsága. A »fűstfűtös, fekete tüzfalak tövében... a szegénység és gyűlölet álmai-val« vergődő munkásról énekelte, meg a munkanélküli Jánosról, akit a gróf porzó motorja az országúton el-ütött.

### Merész hangú versei

miatt bíróság elé állították és meghurcolták. De versei csak azért is »messze, kakastollak közt portverve meneteltek« a szociális igazság ügyéért...

Messze nézett és messze látott. Tudta, hogy ami 1932-ben Kínában és bárhol a világon történt, nem elszigetelt jelenség volt, különösen akkor, ha azt a proletár-nemzetköziség imperialista-ellenes harcának szemszögéből nézzük. Érezte: a költő helytállására, felvilágosító munkájára, lelkiismeret-értesítésére szükség. Így lett szószólója egyetemes emberi problémáknak...

1935-ben már világosan látta, hogy a háború szinte elkerülhetetlen, és a fasizmus rettenetes »rendje« az ő kicsi életét is, milliókéval együtt, megsemmisítéssel fenyegeti. Még lett volna ideje menekülni, de nem tette, mert költői posztja feladásával elárulta volna költészetét, a szabadság eszméjét...

Hősi magatartása nem teátrális, hanem mélyen em-

beri és igaz volt, mert félt és éppen azért volt hős, mert — minden rettegése ellenére — nem hagyta el költői őrhelyét...

»Gyanakvó reggelek« és »vésszes esték között« élt, ellene hajló »szuronyok csúcsán villogott a rend« feleje.

»Erős a tél — hirdette —, de sűrű lázadás tör majd belőle föl tömönten...«

Federico Garcia Lorca, spanyol szabadságharcos költő és József Attila áldozatos példamutatása lebegett lelki szemei előtt, és költőnk mind ritkábban születő verseit 1940—1944 évszázadoknak is beillő éveinek minden borzalma ihlette. Ezek a versek olyan

emberi és művészi dokumentumok,

melyek örök vádiratai maradnak az imperializmusnak és fasizmusnak.

A szocialista költő magatartásának boldogságát azokban az áldozatokban találta meg, melyeket legértékesebb önmagából adott az emberiségnek. A fájdalomnak és a boldogságnak e harmonikus találkozása adta költészetének csodálatos gazdagságú színeit. A költészet adott neki erőt a legnagyobb megpróbáltatások elviselésére és a teljes reménytelenség elleni védekezésre...

A rettenetes pillanattal jártott és a megbékítő halhatatlanság felé tört. Költészetét az a szocialista művészet, amely a cselekvés tudományára tanít. Költészetében szólalt meg egy szörnyű kor ellen, a szabadság tiltakozó lelkiismerete.

## Ma Haydn-hangverseny a Nemzeti Színházban

A nagy osztrák zeneköltő, Haydn emlékére ezekben a hetekben és hónapokban a Tudományegyetem bölcsészettudományi karának dékánja mond. Ezután a Szegedi Bartók Béla Filharmonikus Zenekar és a Szegedi Zenebarátok Kórusa előadja Haydn Évszakok című híres oratóriumát. A szólókat a Szegedi Nemzeti Színház művészei — Berdál Valéria, Sinkó György és Szabó Miklós — éneklék. Vezényel Vassz Viktor.

## Az angolok ezrei tanulnak oroszul

Angliában szakadatlanul növekszik az érdeklődés az orosz nyelvtanulás iránt. A rádió orosz nyelvtanfolyamait ezek hallgatják.

A legutóbbi négy hónapban a Collins könyvkiadó vállalat — a szovjet szépirodalom, tudományos és műszaki irodalom fő terjesztője — Angliában kétszer annyi orosz nyelvkönyvet adott el, mint régebben négy ezstendő alatt. A vállalat igazgatója szerint mostanában egy hónap alatt ezer orosz—angol szótár fogy, míg régebben ennyi szótár eladásához egy évre volt szükség.

A sajtó jelenti, hogy a Londoni grófság tanácsa 14 középiskolában bevezette az orosz nyelv oktatását. Middel-

### Közel 300 munkásegyletem Romániában

A Román Népköztársaságban egyre növekszik a népi és munkásegyletemek száma. Jelenleg az országban 228 munkásegyletem tanítanak, s hamarosan megkezdik működését 69 falusi népi egyetem is. Ezeknek az egyetemeknek a száma háromszoros a tavalyihoz képest. Idén csupán a munkás nyilvános és ifjúsági egyetemekre több mint húszezer hallgató iratkozott be.